

ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра соціальних та поведінкових наук

ЗАТВЕРДЖЕНО

Голова вченої ради економічного
факультету

Наталя КИРИЧЕНКО

Протокол № 4 від «28» листопада 2025 року

ПРОГРАМА ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ АТЕСТАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ

освітній рівень перший (бакалаврський)
(бакалавр, магістр)
спеціальність 053 Психологія
(шифр і назва спеціальності)
спеціалізація _____
(освітньо-професійна програма) «Практична психологія»
факультет економічний
(назва факультету)

2025 – 2026 навчальний рік

Програма для проведення атестаційного екзамену

здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня, що навчаються за освітньо-професійною програмою «Практична психологія», спеціальність 053 Психологія

Розробники:

*Наталія АКИМОВА, професор кафедри соціальних та поведінкових наук,
д.психол. н., доцент*

*Олександра СИДОРЕНКО, доцент соціальних та поведінкових наук,
к.психол.н., доцент*

Програму схвалено на засіданні кафедри соціальних та поведінкових наук
Протокол № 4 від 27.11.2025 р.

Схвалено методичною комісією економічного факультету
Протокол № 4 від «28» листопада 2025 року

Затверджено на Вченій раді економічного факультету
Протокол № 4 від «28» листопада 2025 року

ВСТУП

Атестація випускників освітньо-професійної програми «Практична психологія», першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 053 Психологія, проводиться у формі Атестаційного екзамену. Завершується навчання видачею документу встановленого зразка про присудження здобувачу вищої освіти ступеня бакалавра із присвоєнням кваліфікації: Бакалавр з психології.

Атестація здобувачів вищої освіти спеціальності 053 Психологія першого (бакалаврського) рівня здійснюється згідно діючих нормативних документів Херсонського державного аграрно-економічного університету:

1) Положення про атестацію здобувачів вищої освіти та роботу екзаменаційних комісій (Рішення Вченої ради ХДАЕУ протокол від 30.06.2023 року № 7 Введено в дію: наказ від 30.06.2023 р. № 22-ОД). URL: https://www.ksau.kherson.ua/files/_pologen/%B9.pdf ;

2) Положення про академічну доброчесність та етику академічних взаємовідносин (Рішення Вченої ради ХДАЕУ протокол від 25.02.2021 року № 8 Введено в дію: наказ від 25.02.2021 р. № 13-ОД). URL: https://www.ksau.kherson.ua/files/_pologen/%D0%D0%BD.pdf .

3) Кодекс академічної доброчесності (ЗАТВЕРДЖЕНО Рішення Вченої ради ХДАЕУ протокол від 29.12.2020 року № 7 Введено в дію: наказ від 29.12.2020 р. № 94-ОД). URL: https://www.ksau.kherson.ua/files/_pologen/%D%96.pdf

Атестація здійснюється відкрито і публічно.

Структура білету. Екзаменаційне завдання складається з 3 завдань, правильне виконання яких дає змогу перевірити рівень засвоєння здобувачами вищої освіти компетентностей та програмних результатів передбачених освітньо-професійною програмою «Практична психологія». Серед них – 2 теоретичні питання блоку А та 1 практичний кейс блоку Б (практичні завдання).

Атестаційний екзамен складається з наступних освітніх компонентів:

ОК 11	Загальна психологія
ОК 8	Психологія спілкування
ОК 15	Соціальна психологія
ОК 14	Вікова психологія
ОК 23	Психодіагностика
ОК 28	Етнопсихологія
ОК 20	Основи психологічного консультування та психокорекції
ОК 36	Клінічна та патопсихологія (із нейропсихологією)

Порядок проведення фахового вступного іспиту

1. Тривалість проведення Атестаційного екзамену он-лайн – 180 хв.
2. Під час проведення Атестаційного екзамену не дозволяється користуватися електронними приладами, підручниками, навчальними посібниками, періодичними виданнями та іншими матеріалами.
3. Під час Атестаційного екзамену слід користуватися ручкою з синіми чорнилами.
4. Оцінювання результатів Атестаційного екзамену проводиться за визначеними критеріями.

Складання Атестаційного екзамену за ОПІ «Практична психологія» передбачає демонстрацію здобувачами компетентностей:

Інтегральна компетентність	Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері психології, що передбачають застосування основних психологічних теорій та методів та характеризуються комплексністю і невизначеністю умов.
Загальні компетентності (ЗК)	ЗК 04. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
Фахові (спеціальні) компетентності (СК)	СК 04. Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел.
Програмні результати навчання	РН 05. Обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проєктивні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги. РН 08. Презентувати результати власних досліджень усно / письмово для фахівців і нефаківців. РН 10. Формулювати думку логічно, доступно, дискутувати, обстоювати власну позицію, модифікувати висловлювання відповідно до культуральних особливостей співрозмовника. РН 13. Взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові відмінності. РН 17. Демонструвати соціально відповідальну та свідому поведінку, слідувати гуманістичним та демократичним цінностям у професійній та громадській діяльності.

ПРОГРАМА АТЕСТАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ

БЛОК А

Програма навчальної дисциплін «ЗАГАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ»

Мета вивчення курсу полягає в тому, щоб студенти засвоїли основні поняття психології, її принципи та закони, механізми роботи психіки та її значення в житті людей.

Основними завданнями вивчення навчальної дисципліни:

- ознайомлення студентів з основами майбутньої професії, історією виникнення, становлення та розвитком психологічних ідей в цілому, та в межах соціальної роботи зокрема;
- оволодіння основними категоріями психології;
- дослідження сучасних теоретико-методологічних засад вивчення психічної діяльності;
- оволодіння системою знань про психіку та її особливості;
- оволодіння глибоким знанням про особистість та групи, соціально-психологічні детермінанти їх становлення та розвитку в сучасній соціокультурній;
- засвоєння теоретичних знань про людину, її психологію у зв'язку з соціальним середовищем;
- оволодіння навичками проведення психологічних досліджень;
- ознайомлення із функціями психолога-практика у соціальній сфері: в малих і великих соціальних групах, у закладах охорони здоров'я, правопорядку, освіти, на виробництві тощо;
- формування професійного світогляду та наукового мислення;
- сприяння підвищенню рівня професійної культури студентів.

Зміст за темами

Змістовий модуль 1. Основи загальної психології

Тема 1. Загальна психологія як наука.

Предмет психології та її завдання. Природа психіки. Рефлекторна теорія. Основні нервові процеси: збудження і гальмування.

Тема 2. Методи психології.

Спостереження. Експеримент. Опитування. Аналіз продуктів діяльності. Вивчення документації. Тестування.

Змістовий модуль 2. Когнітивні процеси

Тема 3. Сприйняття як когнітивний процес.

Поняття про відчуття. Поняття про сприйняття. Поняття про уявлення.

Тема 4. Увага як когнітивний процес.

Поняття про увагу. Види уваги. Нейрофізіологічні механізми уваги.

Тема 5. Мислення як когнітивний процес.

Поняття про мислення. Види мислення. Уява як особлива форма мислення. Нейрофізіологічні механізми мислення.

Тема 6. Пам'ять як когнітивний процес.

Поняття про пам'ять. Види пам'яті. Нейрофізіологічні механізми пам'яті.

Тема 7. Мовлення як когнітивний процес.

Поняття про мовлення. Види мовлення. Нейрофізіологічні механізми мовлення. Специфіка розуміння тексту.

Змістовий модуль 3. Особистісна сфера.

Тема 8. Особистість.

Поняття про особистість та її структуру. Типові властивості особистості: діяльність, свідомість.

Тема 9. Індивідуальні властивості особистості.

Темперамент. Характер. Емоції і воля.

Тема 10. Міжособистісні стосунки.

Міжособистісні стосунки: психологічна сумісність і конфлікт. Група: види. Лідерство.

Список рекомендованої літератури

1. Bernstein D, Teachman B, Olatunji B, Lilienfeld S. Introduction to Clinical Psychology. Bridging Science and Practice. 2020. 600 p.
2. Crisp R., Turner R., Meleady R. Essential Social Psychology. 2024. 560 p.
3. Duus R. Constituting Selves. Psychology's Pragmatic Horizon. 2021. 246 p.
4. Furnham A. Psychology 101. The 101 Ideas, Concepts and Theories that Have Shaped Our World. 2020. 480 p.
5. Gredecki N, Turner P. Forensic Psychology. 2021. 242 p.
6. Gross R. Psychology: The Science of Mind and Behaviour 8th Edition. 2020. 1000 p.
7. Haslam S., McGarty C, Cruwys T, Steffens N. Research Methods and Statistics in Psychology. 2024. 600 p.
8. Hewstone M, Stroebe W. An Introduction to Social Psychology. 2021. 880 p.
9. Hothersall D., Lovett B. History of Psychology. 2022. 642 p.
10. Kardas E. The Making of a Science. 2022. 512 p.
11. Mangal S, Mangal S. Sports Psychology. Concepts and Applications. 2023. 452 p.
12. Miller L. The Oxford Handbook of Psychology and Spirituality. 2024. 848 p.
13. Nairne J, McBride D. Psychology. 2021. 752 p.
14. O'Kane D. Psychology: An Introduction for Health Professionals. 2023. 480 p.
15. Pedrotti J, Lopez S, McDermott R, Snyder C. Positive Psychology. The Scientific and Practical Explorations of Human Strengths. 2024. 552 p.
16. Rathus S, Nevid J. Psychology and the Challenges of Life. Adjustment and Growth. 2024. 175 p.
17. Saul S. The Principles of Psychology. 2023. 214 p.
18. Simply Psychology. 2022. 160 p.
19. Singh A. Positive Psychology. 2021. 239 p.
20. Singh A. Psychology of Life. Truth and Tips. 2021. 50 p.
21. Singh R. Sports Psychology. 2022. 266 p.
22. Tien-Lun Sun C., Tak-Sang Chow J. Psychology in Asia. An Introduction. 2024. 648 p.
23. Whiteley C. Applied Psychology. Applying Social Psychology, Cognitive Psychology And More To Real-World Issues. 2024. 266 p.
24. Wiseman R. Psychology. Why It Matters. 2022. 176 p.

25. Акімова Н. Психологія розуміння текстів інтернету. 2020. 450 с.
26. Барречегурен П. Про науку. Як працює людський мозок. 2023. 480 с.
27. Бочелюк В., Бочелюк В. Методика та організація наукових досліджень з психології. 2019. 360 с.
28. Бройнінг Л. Гормони щастя. Як привчити мозок виробляти серотонін, дофамін, ендорфін і окситоцин. 2023. 232
29. Дамасіо А. Почуття і знання. Шлях до свідомого розуму. 2021. 160 с.
30. Дсан С. Як ми вчимося. Чому мозок навчається краще, ніж машина... Поки що. 2021. 288 с.
31. Дуткевич Т. Загальна психологія. Теоретичний курс. К.: Центр учбової літератури, 2021. 388 с.
32. Іглмен Д. Секрети нейропластичності. Як мозок адаптується до нових викликів. 2022. 308 с.
33. Максименко С. Д. Загальна психологія: Навчальний посібник. – Видання друге, перероблене та доповнене. – К.: «Центр навчальної літератури», 2019. – 272 с.
34. Саполські Р. Біологія поведінки. Причини доброго і поганого в нас. 2021. 672 с.
35. Свааб Д. Ми - це наш мозок. 2023. 496 с.
36. Ферт-Годбіхер Р. Історія емоцій. Походження людини (розумної) емоційної. 2023. 399 с.

Інформаційні ресурси

1. Загальна психологія : навч. посіб. / М. В. Савчин. - К.: Академвидав, 2011. – 464 с. URL: http://zaochka.net/catalog_p_8_p_150.html
 2. Грисенко, Н.В. Посібник до вивчення курсу «Історія психології» /Н.В.Грисенко. – Д.:ПВВ ДНУ, 2008. – URL: <http://distance.dnu.dp.ua/ukr/nmmateriali/documents/posibnykip2008.pdf>
 3. Студентський портал URL: <https://stud.com.ua>
 4. Підручники он-лайн URL: <http://osvita.ua>
 5. Навчальні матеріали он-лайн URL: <https://pidruchniki.com>
- Студентський портал URL: https://studme.org/1593110611370/menedzhment/literatura_reputatsionny_menedzhment

Програма навчальної дисципліни «ПСИХОЛОГІЯ СПІЛКУВАННЯ»

Мета вивчення курсу «Психологія спілкування» є надання знань для формування професійних компетенцій майбутніх практичних психологів, які виявляються у процесі спілкування та взаємодії.

Завдання вивчення курсу:

- оволодінні глибокими знаннями щодо сутності процесів спілкування;
- поглиблення знань з етики та культури спілкування;
- формування навичок психологічного впливу в процесі спілкування;
- формування навичок ділового спілкування;

- оволодінні знаннями щодо специфіки гендерно-вікової та міжкультурної комунікації;
- усвідомлення важливості виконання правил етичного кодексу психолога у процесі професійної діяльності.

Зміст за темами

Тема 1. Предмет та методи дослідження психології спілкування. Природа психіки, її основні функції і форми прояву. Спілкування як психологічний феномен.

Методи психологічного дослідження спілкування.

Тема 2. Основні характеристики спілкування. Сутність і структура спілкування. Види та функції спілкування. Засоби спілкування.

Тема 3. Особливості комунікативної складової спілкування. Вербальна комунікація. Види мовлення. Позиції комунікатора. Типи співрозмовників. Слухання та говоріння. Методи пасивного та активного (рефлексивного) слухання: уточнення, парафраз, узагальнення, віддзеркалення.

Тема 4. Особливості комунікативної складової спілкування. Характеристика складових невербальної комунікації. Вплив паралінгвістики, кінесики, проксемики на процес спілкування особистості.

Тема 5. Перцептивна складова спілкування особистості. Характеристика соціальної перцепції. Механізми формування внутрішнього сприймання людини. Ефекти соціальної перцепції. Складові іміджу особистості. Значення одягу, зачіски, татуювань, аксесуарів та прикрас у сприйнятті особистості.

Тема 6. Інтерактивна сторона спілкування як взаємодія між людьми. Загальна характеристика взаємодії. Психологічний вплив на людину у процесі взаємодії. Види психологічного впливу: психічне зараження, наслідування, навіювання, переконання, конформізм, маніпуляція, мода, чутки. Особливості взаємодії за теорією трансактного аналізу Е. Берна.

Тема 7. Вплив психологічних властивостей особистості на спілкування. Особливості спілкування особистостей з різними типами темпераменту. Вплив рис характеру на міжособистісну взаємодію. Екстраверсія та інтроверсія. Риси характеру: помічники та перешкоди в комунікації. Роль комунікативних здібностей у процесі спілкування.

Тема 8. Бар'єри спілкування. Основні види бар'єрів спілкування: психологічні, смислові, організаційні. Методи подолання бар'єрів спілкування.

Тема 9. Психологічна характеристика конфлікту. Сутність та класифікація конфліктів. Етапи конфліктної взаємодії. Стилі поведінки людини у конфліктних ситуаціях. Методи попередження конфліктів.

Тема 10. Гендерні та вікові особливості спілкування. Відмінності у вербальних та невербальних стратегіях спілкування у чоловіків та жінок. Особливості комунікації з дітьми та людьми похилого віку. Особливості сімейного спілкування.

Тема 11. Особливості спілкування у групі. Лідерство та керівництво. Рольова структура групи та групова динаміка. Особливості спілкування лідера.

Вплив статусу, позиції та рольових очікувань на спілкування в групі. Вплив соціальних груп на сприйняття індивіда.

Тема 12. Психологія ділового спілкування. Особливості ділової взаємодії. Етика ділового спілкування. Ділова бесіда. Психологія переговорного процесу.

Тема 13. Міжкультурна комунікація та її особливості. Культурні відмінності у комунікації. Етика міжкультурної взаємодії. Бар'єри міжкультурної взаємодії. Вплив релігії на процеси комунікації. Міжкультурна компетентність.

Тема 14. Віртуальне спілкування та його психологічні аспекти. Особливості комунікації в соціальних мережах. Переваги та ризики (фейки, кібербулінг). Етика онлайн взаємодії.

Тема 15. Особливості професійного спілкування практичного психолога. Професійна позиція практичного психолога. Використання Етичного кодексу практичного психолога в процесі професійної комунікації. Роль асертивності та емоційного інтелекту у професійній діяльності практичного психолога.

Список рекомендованої літератури

1. Волошенко М.О., Азаркіна О.В. Психологія професійного спілкування: навч.посіб. Вид-во: Гельветика, 2021.380 с.
2. Етика ділового спілкування / Т.Б. Гриценко, С.П. Гриценко, Т.Д. Іщенко, Т.Ф. Мельничук, Н.В. Чуприк, Л.П. Анохіна. К.: Центр учбової літератури, 2021.334 с.
3. Курова А.В. Психологія спілкування: навчально-методичний посібник (для здобувачів вищої освіти факультету психології, політології та соціології НУ «ОЮА»). Одеса: Фенікс, 2020. 79 с.
4. Лідерство та комунікації в організації : навчальний посібник / упорядники: Н. Я. Михаліцька, М. Р. Яцик. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2024. 512 с
5. Мельничук О.Б. Основи психоконсультування та психокорекції: навч. посіб. К.: Каравела.2023. 390 с.
6. Мистецтво говорити. Таємниці ефективного спілкування. Джеймс Борг. Вид-во: Фабула, 2025.304 с.
7. Пентилюк М.І., Маруніч І.І., Гайдаєнко І.В. Ділове спілкування та культура мовлення. Вид-во: ЦУЛ, 2020. 224 с.
8. Філоненко М.М. Психологія спілкування: навч.посб. К.: Центр учбової літератури, 2024. 224 с.

Інформаційні ресурси

1. 1. Methods in Psychology. <https://www.sciencedirect.com/journal/methods-in-psychology>
2. Студентський портал URL: <https://stud.com.ua>
3. Он-лайн підручники URL: http://www.pravo.vuzlib.su/book_z811.html
4. Підручники он-лайн URL: <http://osvita.ua>
5. Навчальні матеріали он-лайн URL: <https://pidruchniki.com>

Програма навчальної дисципліни «СОЦІАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ»

Метою викладання даної навчальної дисципліни є сформувати у здобувачів знання про психологічні закономірності соціальної поведінки як окремої особистості, так і різних груп; розкрити психологічні механізми спілкування та взаємодії людей у соціальному середовищі; сформувати цілісне уявлення про психологію соціальних явищ і принципи ефективної взаємодії; а також розвинути практичні навички, необхідні для подальшої професійної діяльності майбутніх фахівців.

Завданнями дисципліни є забезпечити опанування здобувачами ключових категорій і термінів соціальної психології, ознайомити їх з основними науковими підходами та методами, що застосовуються в цій галузі.

Сформувати розуміння механізмів соціально-психологічного впливу у процесі спілкування, особливостей групової взаємодії, специфіки функціонування великих соціальних спільнот та масових процесів, а також ознайомити з сучасними напрямками прикладних соціально-психологічних досліджень.

Сприяти засвоєнню моделей ефективної взаємодії та розвитку навичок співпраці з різними типами особистостей; навчити будувати результативну комунікацію, аналізувати власну діяльність у контексті роботи групи та розпізнавати різні групові процеси й характеристики.

Закріпити на практиці вміння використовувати соціально-психологічні методи впливу під час спілкування та будувати ефективні комунікативні стратегії.

Зміст за темами:

Тема 1. Соціальна психологія як наука: предмет, завдання та ключові поняття.

У темі розглядається, що саме вивчає соціальна психологія, які явища є її об'єктом, а також основні категорії, що описують взаємодію особистості й суспільства. Пояснюються наукові завдання дисципліни та її місце серед інших галузей психології.

Тема 2. Методологія та методи соціально-психологічних досліджень.

Тема присвячена огляду наукових підходів до вивчення соціальної поведінки та спілкування. Розглядаються експеримент, спостереження, опитування, соціометрія, контент-аналіз та інші методи, їхні можливості та обмеження.

Тема 3. Особистість у системі соціальних взаємодій.

Висвітлюються уявлення про особистість як центральний елемент соціально-психологічних процесів. Аналізуються структура особистості, соціальні ролі, мотивація, Я-концепція та фактори, що формують соціальну поведінку людини.

Тема 4. Психологічні механізми міжособистісної взаємодії.

Тема охоплює закономірності взаємин між людьми, емоційне сприймання партнера, механізми ідентифікації, емпатії, атракції, формування довіри й впливу. Розглядаються процеси взаєморозуміння та бар'єри у комунікації.

Тема 5. Соціальні групи: класифікація, структура та динаміка.

Описуються малі та великі групи, їхні особливості, функції й закономірності розвитку. Розглядається групова згуртованість, лідерство, групові норми, рольові взаємини та процеси прийняття рішень у групі.

Тема 6. Спілкування як соціально-психологічний процес

У темі визначається сутність спілкування та його компоненти — комунікативний, інтерактивний і перцептивний. Наводиться характеристика основних видів і форм спілкування, їх призначення та особливості.

Тема 7. Ефективна комунікація та засоби впливу на співрозмовника.

Розкриваються принципи результативного спілкування, техніки переконання, навіювання, аргументації, активного слухання. Висвітлюються чинники, що сприяють або заважають досягненню взаєморозуміння.

Тема 8. Вікові та гендерні відмінності у спілкуванні.

У темі аналізуються особливості комунікативної поведінки на різних етапах розвитку — від дитинства до старості. Розглядаються гендерні стилі комунікації, роль соціальних стереотипів і вплив культурних норм.

Тема 9. Соціально-психологічна природа конфліктів.

Розглядаються причини виникнення конфліктів, їхні типи та стадії розвитку. Пояснюються стратегії поведінки у конфліктних ситуаціях, методи попередження та вирішення суперечок у міжособистісних і групових відносинах.

Тема 10. Масова поведінка та соціально-психологічні явища сучасного суспільства.

Тема присвячена вивченню закономірностей поведінки великих соціальних спільнот: натовпу, публіки, аудиторії. Розглядаються феномени масових настроїв, паніки, чуток, впливу медіа й соціальних мереж на індивіда та колективну свідомість.

Список рекомендованої літератури:

1. Власова Є. Соціальна психологія організацій та управління: навчальний посібник. Видво: Центра навчальної літератури. 2019. 396 с.
2. Духневич, В. Негативні психологічні явища у політико-правовій сфері в умовах воєнного конфлікту: шляхи і засоби запобігання: практичний посібник. Кропивницький: Імекс-ЛТД, 2020. 214 с.
3. Кальницька Ю. Історія соціальної психології в Україні: друга половина XIX — початок XX століття : навчальний посібник (хрестоматія) / Юлія Кальницька ; Інститут соціальної та політичної психології НАПН України. Кропивницький: Імекс-ЛТД, 2021. 264 с.
4. Основи соціальної психології : підручник для закладів вищої освіти / П. П. Горностай, М. М. Слюсаревський, В. О. Татенко, Т. М. Титаренко, Н. В. Хазратова та ін. ; за ред. М. М. Слюсаревського. Київ : Талком, 2018. 580 с.
5. Пентилюк М, Маруніч І, Гайдаєнко І. Ділове спілкування та культура мовлення. Київ:Центра навчальної літератури, 2019. 224 с.

6. Піз А., Піз Б. Мова рухів тіла Розширене видання / Пер.з англ.Н.Лавської. Київ:Видавнича група КМ-ЮУКС, 2021. 416 с.
7. Савенкова Л.О. Психологія спілкування: навч. посіб. / [Л. О. Савенкова та ін.]; за заг.ред. Л.О. Савенкової; Держ. ВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана». Київ КНЕУ, 2015. 309 с.
8. Соціальна психологія : навч. посібн. / Воляннюк Н. Ю., Ложкін Г. В., Винославська О. В., Блохіна І. О., Кононець М. О., Москаленко О. В., Боковець О. І., Андрійцев Б. В. Київ, 2019. 254с.
9. Соціальна психологія: навчальний посібник/ В. М. Поліщук. Суми: Університетська книга (Україна), 2021. 271 с
10. Соціальний конфлікт: інноваційні комунікативні технології врегулювання: практичний посібник [Г. М. Бевз, І. В. Петренко, А. І. Гусєв, В. І. Давидов, О. В. Івачевська, Н. С. Малєєва, О. Г. Цукур] / за наук. ред. Г. М. Бевз, І. В. Петренко; Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології, 2020. 144 с
11. Теоретичні напрями соціальної психології: навч. посібник / М. М. Слюсаревський, Н. В.Хазратова. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2020. 104 с.
12. Шахова О.Г. Соціальна психологія особистості: Навчальний посібник. Харків:«Контраст», 2019. 116 с.

Інформаційні ресурси:

- 1.Науковий журнал «Психологія та соціальна робота». URL : <http://lib.onu.edu.ua/psychologyya>
2. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. URL : <http://nbuv.gov.ua>
3. Національна психологічна асоціація. URL : <https://www.npa-ua.org/>
4. Навчальні матеріали он-лайн URL: <https://pidruchniki.com>
5. Українська психологічна асоціація. URL : <https://www.upa.guru>
6. World Health Organization. URL : <https://www.who.int/home>
7. American Psychological Association (APA). URL : <https://www.apa.org/>

Програма навчальної дисципліни «ВІКОВА ПСИХОЛОГІЯ»

Метою викладання даної навчальної дисципліни є надання здобувачам вищої освіти ґрунтовних знань та практичних навичок щодо особливостей формування, розвитку та впровадження або застосування вікової психології; набуття фундаментальних знань сучасної психологічної науки, основними напрямками психологічних досліджень у вітчизняній та зарубіжній психології, закономірностями становлення особистості в онтогенезі у практичній майбутній професійній діяльності.

Завданням дисципліни є ґрунтовна здобувачів вищої освіти щодо оволодіння основними закономірностями розвитку людини на кожному етапі

онтогенезу; новоутворень, сенситивних періодів, провідних видів діяльності; методів наукового дослідження та вивчення психічних властивостей особистості; факторів і умов формування особистості; вікових особливостей засвоєння знань і розумового розвитку дітей молодшого шкільного віку; оптимальних умов розвитку людини; набуття навиків та вмінь самостійно та творчо розв'язувати різноманітні проблемні ситуації, завдання, які стоять перед практичним психологом. Для того, щоб формувати здатності, зокрема: вирішувати прикладні вікові проблеми; планувати та проводити індивідуальну та групову роботу із застосуванням знань, вмінь та навиків з вікової психології; застосовувати засоби вікового психологічного впливу за робочою потребою.

Зміст за темами

Тема 1. Вікова психологія як наука.

Визначення предмету вікової психології. Місце вікової психології серед інших галузей. Актуальні проблеми та завдання вікової психології. Методи вікової психології. Галузі вікової психології.

Тема 2. Закономірності психічного розвитку особистості.

Генетичний аспект особистості. Поняття розвитку особистості. Особливості та закономірності психічного розвитку. Типи розвитку за Л.С. Виготським. Рушійні сили розвитку особистості. Характеристика факторів розвитку особистості.

Тема 3. Вікова періодизація.

Поняття про вікову періодизацію та її роль у вивченні розвитку особистості. Нові підходи до визначення вікових меж у зв'язку з акселерацією. Групи періодизацій. Поняття віку. Критерії визначення вікових стадій. Механізми зміну вікових стадій. Кризи, варіативність підходу до визначення закономірностей їх протікання.

Поняття про провідний вид діяльності кожного вікового періоду. Новоутворення на різних етапах онтогенетичного розвитку.

Тема 4. Психологічні особливості розвитку дитини в дошкільному віці.

Особливості розвитку дітей раннього віку. Криза трьох років. Особливості діяльності дитини дошкільного віку (ігрова, навчальна, трудова). Теорія гри Д. Б. Ельконіна. Творча діяльність дошкільників. Розвиток пізнавальних психічних процесів дитини 3-6 років. Сенсорно-перцептивна сфера дошкільників. Характеристика прояву особистості дошкільника. Особливості функціонування почуттів та емоції. Характер, темперамент, вольові якості. Спілкування. Колектив та особистість дошкільника. Новоутворення, кризи, сенситивні періоди.

Тема 5. Психологічна готовність дитини 6-7 років до навчання в школі.

Поняття шкільної зрілості. Структура шкільної зрілості. Характеристики психофізіологічної, психологічної, соціальної готовності дитини 6-7 років до навчання в школі. Психологічна криза 6-7 років.

Тема 6. Психічний розвиток дитини в молодшому шкільному віці. особливості формування особистості в молодшому шкільному віці.

Соціальна ситуація розвитку в молодшому шкільному віці. Навчальна діяльність, як провідна у формуванні особистості та психічного розвитку молодшого школяра. Мотиви навчальної діяльності. Проблеми адаптації до шкільного

навчання. Особливості розвитку пізнавальних процесів: сприймання, уваги, пам'яті, мислення, мовлення, уяви молодших школярів. Почуття та емоції в молодшому шкільному віці. Воля, характер, темперамент дитини. Спілкування та колектив однолітків молодших школярів.

Тема 7. Психологія підлітка.

Загальна характеристика підліткового віку. Соціальна ситуація розвитку підлітка. Провідна діяльність підлітка. Психологічні новоутворення у підлітковому віці.

Тема 8. Психологія юності.

Розвиток самосвідомості у ранній юності. Особливості спілкування у ранній юності. Розвиток пізнавальної сфери у ранній юності. Показники соціально-психологічної готовності випускника школи до самостійного життя.

Тема 9. Психологія дорослості.

Дорослість як етап онтогенезу. Рання дорослість. Динаміка психофізіологічних функцій у дорослому віці. Зрілий дорослий вік.

Список рекомендованої літератури

1. Кутішенко В. П. Вікова та педагогічна психологія : навч. посібник. Київ : ВД Сварог, 2020. 128 с.
2. Поліщук В. М. Вікова і педагогічна психологія : навч. посібник. Київ : Університетська книга, 2023. 352 с. ISBN 978-966-680-507-5
3. Савчин М., Василенко Л. Вікова психологія : навч. посібник. Київ : Альма матер, 2021. 376 с. ISBN 978-966-580-495-6
4. Сергєєнкова О., Столярчук О., Коханова О., Пасєка О. Вікова психологія : навч. посібник. Київ : ЦУЛ, 2020. 376 с. ISBN 978-611-01-0268-17.
5. Кові С. 7 звичок надзвичайно ефективних людей. Потужні інструменти розвитку особистості: навч. посіб. Харків : Клуб сімейного дозвілля, 2021. 384с.
6. Колобич О. П. Загальна психологія: навчально-методичний посібник. Львів : Растр-7, 2019. 172 с.

Інформаційні ресурси

1. Студентський портал URL: <https://stud.com.ua>
2. Он-лайн підручники URL: http://www.pravo.vuzlib.su/book_z811.html.
3. Підручники он-лайн URL: <http://osvita.ua>
4. Науково-практичний та освітньо-методичний журнал «Практична психологія та соціальна робота» (архів номерів)
5. Всеукраїнська газета для психологів, учителів, соціальних педагогів «Психолог».
6. Всеукраїнська газета для психологів та педагогів «Психолог дошкілля».
7. Всеукраїнське видання. Психолог. Бібліотека.
8. Науково-методичний журнал «Дошкільне виховання».
9. Навчальні матеріали он-лайн URL: <https://pidruchniki.com>.
10. Студентський портал URL: <https://studme.org/>.

Програма навчальної дисципліни «ПСИХОДІАГНОСТИКА»

Мета курсу «Психодіагностика» полягає в тому, щоб студенти засвоїли основні поняття психодіагностики, її закономірності, методи та методики, вікову специфіка їх застосування

Завдання вивчення курсу «Психодіагностика»:

Загальні – сприяти становленню сучасного висококваліфікованого фахівця на підставі вивчення та розуміння механізмів та принципів психодіагностики.

Розвиваючі - формувати й розвивати психологічні знання студентів, навчити їх досліджувати, описувати та аналізувати психічні явища та поведінкові акти, виробити навички самостійного аналізу психічних явищ, уміння застосовувати отримані знання при оцінюванні конкретної ситуації, сприяти оволодінню уміннями та навичками, які потрібні у професійній діяльності.

Виховні - формувати переконання та ціннісні орієнтації студентів відповідно до ідеалів гуманізму, демократії, соціальної справедливості, поваги до особистості, виховувати активну громадську позицію, сприяти усвідомленню ролі та значення соціальної роботи в становленні Української держави; сприяти розвитку в майбутніх соціальних працівників, їх професійних й особистісних якостей.

Зміст за темами

Тема 1. Основи психодіагностики. Предмет і об'єкт психодіагностики. Історія розвитку психодіагностики. Класифікація психодіагностичних методів. Психометричні основи психодіагностики.

Тема 2. Психодіагностика як практична діяльність. Організація психодіагностичного обстеження. Процедура психодіагностичного обстеження. Етап психодіагностичного процесу. Проведення наукового експериментального психологічного дослідження. Соціально-психологічні аспекти наукового експерименту.

Тема 3. Особливості психодіагностики дітей дошкільного віку. Специфіка психодіагностичної роботи з дітьми дошкільного віку. Основні новоутворення дошкільного віку. Діагностика пізнавальної сфери дошкільника. Діагностика особистості дошкільника. Діагностика психологічної готовності дитини до школи. Діагностика потенційних патологій у дошкільному віці.

Тема 4. Особливості психодіагностики дітей молодшого шкільного віку. Специфіка психодіагностичної роботи з дітьми молодшого шкільного віку. Основні новоутворення молодшого шкільного віку. Діагностика пізнавальної сфери молодшого школяра. Діагностика особистості молодшого школяра. Діагностика потенційних патологій у молодшому шкільному віці.

Тема 5. Особливості психодіагностики дітей підліткового віку. Специфіка психодіагностичної роботи з дітьми підліткового віку. Основні новоутворення підліткового віку. Діагностика пізнавальної сфери підлітка. Діагностика особистості підлітка. Діагностика потенційних патологій у підлітковому віці.

Тема 6. Особливості психодіагностики юнаків. Специфіка

психодіагностичної роботи з юнаками. Основні новоутворення юнацького віку. Діагностика пізнавальної сфери юнака. Діагностика особистості юнака. Діагностика потенційних патологій у юнацькому віці.

Тема 7. Особливості психодіагностики дорослих. Специфіка психодіагностичної роботи з дорослими. Діагностика пізнавальної сфери дорослого. Діагностика особистості дорослого. Діагностика потенційних патологій у дорослого.

Тема 8. Особливості психодіагностики людей літнього віку. Специфіка психодіагностичної роботи з людьми літнього віку. Діагностика пізнавальної сфери людей літнього віку. Діагностика особистості людей літнього віку. Діагностика потенційних патологій у людей літнього віку.

Список рекомендованої літератури

1. Співак Л., Османова А. Психодіагностика в клінічній психології. К. Університет «Україна», 2023. 228 с.
2. [Кокур](#) О.М., [Лозінська](#) Н.С. Збірник психодіагностичних методик для професійно-психологічного відбору кандидатів на військову службу за контрактом у Збройних силах України. К. : [Центр учбової літератури](#), 2023, 74 с.
2. Брейхер В.М., Бурлачук Л.Ф. Психологическая діагностика інтелекта и личности. – К., 1978. – 141 с.
3. Леонгард К. Акцентуации личности. – К., 1981 – 392 с.
4. Практикум з психодіагностики / Укладачі: Музика О.О., Остринська В.М., Остринський В.В. – 2-е вид., виправлене та доповнене. – Житомирський державний пед. ун-т ім. Івана Франка, 2000. – 160 с.

Інформаційні ресурси

1. Дегтяренко Т.В., Ковиліна В.Г. Психофізіологія розвитку: Підручник для студентів вищих навчальних закладів. – К.: УАІД «Рада», 2022. – 327 с. URL: <http://dspace.pdpu.edu.ua/bitstream/123456789/13269/1/%D1%83%D1%87%D0%B5%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%D0%BF%D1%81%D0%B8%D1%85%D0%BE%D1%84%D1%96%D0%B7%D1%96%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%8F%20%D1%80%D0%BE%D0%B7%D0%B2%D0%B8%D1%82%D0%BA%D1%83.pdf>
2. Студентський портал URL: <https://stud.com.ua>
3. Он-лайн підручники URL: http://www.pravo.vuzlib.su/book_z811.html
4. Підручники он-лайн URL: <http://osvita.ua>
5. Навчальні матеріали он-лайн URL: <https://pidruchniki.com>

Програма дисципліни «ЕТНОПСИХОЛОГІЯ»

Метою викладання даної навчальної дисципліни є підготовка студентів до майбутньої професійної діяльності в умовах постійної міжетнічної взаємодії у різних сферах життєдіяльності суспільства через підвищення рівня компетентності з питань етнопсихології.

Завданням дисципліни є отримання цілісного уявлення про основні напрямки і школи етнопсихології, історію її розвитку, сучасні досягнення даної науки; ознайомлення із психологічними закономірностями формування і функціонування національно-психологічних феноменів та грамотно оперувати основними поняттями етнічної і кроскультурної психології; формування здатності розуміти та аналізувати вплив культури на психологічний розвиток людини в процесі інкультурації, на формування певного типу особистості, на специфіку норм, правил і статево-рольову поведінку індивіда у культурі; формування вміння проводити етнопсихологічний аналіз соціальних ситуацій і взаємодії з урахуванням довготривалих наслідків.

Зміст за темами

Тема 1. Предмет, методологія і завдання етнопсихології.

Поняття етнопсихології. Об'єкт та предмет етнопсихології. Зв'язок етнопсихології з іншими науками. Методологія етнопсихології. Загальна методологія етнопсихології. Спеціальна методологія етнопсихології. Часткова методологія етнопсихології. Принципи етнопсихології. Основні методи етнопсихології. Додаткові методи етнопсихології: метод вивчення етнічних стереотипів, контент-аналіз, кількісні методи, метод моделювання, регіональна картотека людських відносин. Теоретичні і практичні завдання. Перспектива розвитку етнопсихології як науки.

Тема 2. Історія розвитку етнопсихології як науки.

Етнопсихологічні ідеї у старовину. Спостереження як основний метод збору даних. Опис звичаїв народів Геродотом. Пояснення своєрідності особливостей характеру представників різних народів Гіппократом і Демокритом. Прикладний і політичний характер етнопсихологічних досліджень у середньовіччі. Етнопсихологічні ідеї в епоху Просвітництва. Особливості формування етнічного характеру з точки зору К. Гельвеція. Поняття «дух народу» Ш. Монтеск'є. Теорія факторів суспільного розвитку. Погляди Д. Юма і Г. Гегеля на національний характер. Зарубіжні етнопсихологічні ідеї у другій половині XIX ст. Методологічні і теоретичні основи етнічної психології як самостійної науки на Заході. Розвиток вітчизняних етнопсихологічних ідей XIX ст. Особливості зарубіжної і вітчизняної етнопсихології початку XX ст. Українська етнопсихологія. Сучасний стан розвитку етнопсихології. Кроскультурний напрямок етнопсихології.

Тема 3. Сутність і структура етнічних спільнот.

Поняття етносу. Ознаки етносу. Нація як велика соціальна група. Психологія нації. Структура психології нації. Сміслоутворюючі і динамічні компоненти психології нації. Національний характер, його особливості. Характеристика національного темпераменту. Структурні компоненти національної ментальності. Національний склад розуму. Національні почуття і настрої. Особливості формування національних почуттів. Національні традиції і звички. Структура національно-психологічних особливостей. Специфіка прояву мотиваційно-фонових особливостей. Прояв інтелектуально-пізнавальних особливостей. Емоційно-вольові особливості. Своєрідність комунікативно-

поведінкових особливостей. Властивості національної психології. Специфічні функції національної психіки.

Тема 4. Психологічні аспекти формування етнічної самосвідомості та етнічної ідентичності.

Поняття етнічної самосвідомості. Специфічні функції національної психіки. Етнічна самоідентифікація особистості. Явище подвійної етнічної свідомості. Етнічна ідентичність. Етногенез – історичний розвиток етносу. П'ять етапів розвитку етнічної ідентичності за Т. Г. Стефаненко. Етапи становлення етнічної ідентичності за Ж. Піаже. Класифікації етнічної ідентичності. Види відхилень від норми етнічної ідентичності. Етнічна індіферентність, або космополітизм. Гіпоідентичність, або етнонігілізм. Гіперідентичність. Феномен зростання етнічної ідентичності. Причини виникнення феномену зростання етнічної ідентичності за психологічними теоріями. Криза етнічної ідентичності. Ознаки кризи етнічної ідентичності.

Тема 5. Механізми міжгрупового сприйняття і детермінанти етнічної поведінки.

Міжетнічна взаємодія. Види етнічної взаємодії. Форми міжетнічної взаємодії. Етноцентризм як певна структура менталітету людини. Показники етноцентризму. Теорія етноцентризму У. Самнера. Патологічний етноцентризм. Шляхи подолання етноцентризму. Теорія установки Д. Н. Узнадзе. Соціальна установка як специфічний вид фіксованої установки. Національна установка, її особливості. Етнічні стереотипи як різновид соціальних стереотипів. Характеристики етнічних стереотипів. Види етнічних стереотипів. Механізми формування стереотипів. Умови формування етнічних стереотипів. Функції етнічних стереотипів. Етнічні символи. Функції символів. Механізми етнічної символізації.

Тема 6. Характеристика етнічних особливостей взаємовідносин людей.

Міжетнічні відносини. Класифікація міжетнічних відносин. Класифікація етапів розвитку міжетнічних відносин. Тип міжетнічних відносин Р. Парка. Тип «завоювання і домінування». Тип «створення колоній». Тип «завоювання етносу». Процеси взаємодії етнічних спільнот. Колоніалізм як тип міжетнічних взаємовідносин. Характеристики колоніальної ситуації. Фактори, що обумовлюють реакцію і поведінку завойованого народу на колоніальну ситуацію. Основа влади колонізаторів. Специфіка влади завойованої країни. Предмети сприйняття у взаємовідносинах колонізаторів і завойованого народу. Цілі колонізації.

Тема 7. Психологічна специфіка етнічних конфліктів.

Поняття міжетнічної напруженості. Характеристики міжетнічної напруженості. Фази міжетнічної напруженості. Характеристики поняття міжетнічного конфлікту. Стадії протікання міжетнічних конфліктів. Фактори виникнення міжетнічних конфліктів. Види міжетнічних конфліктів. Мотиви міжнаціональних конфліктів. Тероризм як заздалегідь обдумане, політично вмотивоване насильство. Загальні ознаки тероризму. Класифікація тероризму, за критерієм цілі і характер учасників терористичної діяльності. Ісламський

тероризм – міжнародний тероризм. Активізація протидії актам міжнародного тероризму.

Тема 8. Національна та світова культура як об'єкт втілення національної психології народів.

Культура, національна культура, етноцентризм, культурний релятивізм, відносини, цінності, мова, форми культури, субкультура, жести, міміка, поза, національне виховання, міжетнічні стосунки. Культура. Національна культура та її функції. Етноцентризм. Культурний релятивізм. Елементи культури: поняття, відносини, цінності, правила. Мова. Конфлікти, пов'язані із розвитком культури: аномія, культурне запізнювання, далекий вплив. Форми культури: висока (елітарна), народна, масова. Субкультура. Взаємини етнічних культур в історико-психологічному вимірі: взаємини, міміка, жести, поза. Стрижневі виміри культур. Напрями відродження національної культури. Культурний вимір та його види. Соціально-психологічні аспекти національного виховання. Психологія замовлянь українського етносу та їх використання в народно-лікувальній практиці. Міжетнічні стосунки та когнітивні процеси.

Список рекомендованої літератури

1. Купчишина В. Ч. Етнопсихологія: навчально-методичний посібник. Хмельницький: Видавництво НАДПСУ, 2021. 136 с.
2. Левус Н. І. Етнопсихологія: метод. матеріали до навч. Курсу. Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2021. 49 с.

Інформаційні ресурси

1. Студентський портал URL: <https://stud.com.ua>
2. Он-лайн підручники
3. URL: http://www.pravo.vuzlib.su/book_z811.html
4. Підручники он-лайн URL: <http://osvita.ua>
5. Бабій Н. Особливості етнопсихологічних уявлень дітей старшого дошкільного віку Український науковий журнал «Освіта регіону: політологія, психологія, комунікації». 2011. №2. С. 253. URL: [http:// www.social-science.com.ua/.../472_](http://www.social-science.com.ua/.../472_)
6. Етнопсихологічні особливості функціонування української родини. URL: [http:// www.zag-pedagogika.at.ua/publ](http://www.zag-pedagogika.at.ua/publ).
7. Кривонос І. В. До джерел української етнопсихології [Текст] / Кривонос І.В. // Педагогіка і психологія. 2007. С. 203. URL: [http:// www.e-catalog.mk.ua/.../cgiirbis_64.exe](http://www.e-catalog.mk.ua/.../cgiirbis_64.exe).
8. Релігійність та етнопсихологічні характеристики українців. URL: [http:// www.osvita.ua/vnz/reports/relig/21476](http://www.osvita.ua/vnz/reports/relig/21476).
9. Слюсаревський М., Кривонос І. Просторово-часовий континуум етнопсихологічного дослідження: парадигмальні засади та досвід побудови // Соціальна психологія. 2005. № 6 (14). С. 3-17. URL: [http:// www.politik.org.ua/vid/magcontent.php3](http://www.politik.org.ua/vid/magcontent.php3).
10. Юрченко В.І. Етнопсихологічні чинники формування «Образу-Я» особистості // Вісник психології і педагогіки. URL: [http:// www.psyh.kiev.ua](http://www.psyh.kiev.ua).

Програма дисципліни «ОСНОВИ ПСИХОЛОГІЧНОГО КОНСУЛЬТУВАННЯ ТА ПСИХОКОРЕКЦІЇ»

Мета вивчення курсу «Основи психологічного консультування та психокорекції» полягає в тому, щоб студенти засвоїли основні поняття та методи психологічного консультування та психокорекції, їх принципи та підходи, види, навчилися коректно проводити консультацію, обирати підхід залежно від потреб і можливостей клієнта, розрізняти потребу у консультаційній та корекційній допомозі, підбирати найбільш ефективні методи корекції.

Завдання вивчення курсу «Основи психологічного консультування та психокорекції»:

- Вивчити теоретичні основи психологічного консультування та психокорекції, основні напрями практики надання психологічної допомоги, які пояснюють природу психологічних проблем особистості і пропонують шляхи їх розв'язання.

- Розуміти механізми впливу на психіку людини певних психокорекційних методів, обираючи з багатого арсеналу засобів психологічного впливу найбільш ефективний підхід у кожному конкретному випадку

Зміст за темами

Тема 1. Консультування як форма роботи психолога.

Мета й завдання психологічного консультування. Принципи психологічного консультування. Вплив професійної діяльності на особистість консультанта

Тема 2. Методи психологічного консультування.

Психоконсультативна бесіда. Інтерв'ю як метод психологічного консультування

Тема 3. Організація психологічного консультування.

Фази психоконсультування. Засоби впливу консультанта. Комунікативні техніки. Структурування процесу

Тема 4. Консультування в контексті різних наукових підходів.

Консультування в парадигмі психоаналітичного підходу. Консультативна діяльність в екзистенціальній психології. Консультування в межах гештальтпсихології. Когнітивно-біхевіоральний підхід у консультуванні. Консультування в контексті особистісно орієнтованого підходу.

Тема 5. Психологічна корекція як сфера діяльності практичного психолога.

Сутність психологічної корекції та її види. Основні принципи, цілі та завдання психокорекції.

Тема 6. Сугестивні методи психокорекції.

Навіювання. Нейролінгвістичне програмування. Релаксаційні техніки. Аутогенне тренування

Тема 7. Основи індивідуальної психокорекції.

Техніки психокорекційної роботи А. Адлера. Самоаналіз за К. Хорні. Трансакційний аналіз Е. Берна.

Тема 8. Когнітивно-поведінковий напрям психокорекції.

Основні засади КПТ. Обговорення та розвінчування ірраціональних суджень (А. Елліс). Гештальт-терапія. Кататимно-імагінативна терапія. Психодрама.

Тема 9. Арт-терапевтичні техніки та їх застосування у психокорекції.

Основи арт-терапії. Арт-техніки: особливості психокорекційного процесу. Основні етапи коректувального процесу з використанням методу проективного малювання. Музикотерапія. Ігротерапія.

Список рекомендованої літератури

1. Андрушко Я. С. Психокорекція: навч.-метод. посібник / Я. С. Андрушко. – Львів: ЛьвДУВС, 2017. – 212 с.
2. Бондаренко А. Ф. Психологическая помощь: теория и практика / А. Ф. Бондаренко. – К. : Освіта України, 2007. – 332 с.
3. Кузікова С. Б. Теорія і практика вікової психокорекції : Навчальний посібник / С. Б. Кузікова. – Суми : Університетська книга, 2020. – 304 с.
4. Основи психологічного консультування: у схемах і таблицях / Л.А. Опанасенко – Миколаїв : Іліон, 2019.

Інформаційні ресурси

1. Студентський портал URL: <https://stud.com.ua>
2. Он-лайн підручники URL: http://www.pravo.vuzlib.su/book_z811.html
3. Підручники он-лайн URL: <http://osvita.ua>
4. Навчальні матеріали он-лайн URL: <https://pidruchniki.com>

Програма дисципліни

«КЛІНІЧНА ТА ПАТОПСИХОЛОГІЯ (ІЗ НЕЙРОПСИХОЛОГІЄЮ)»

Мета вивчення курсу полягає в тому, щоб студенти засвоїли основні поняття психології, її принципи та закони, механізми роботи психіки та її значення в житті людей.

Завданням дисципліни є

- оволодіння основними категоріями клінічної, пато та нейропсихології;
- дослідження сучасних теоретико-методологічних засад вивчення психічної діяльності на основі нейропсихологічного підходу до роботи головного мозку;
- оволодіння системою знань про психіку та особливості її патологій;
- оволодіння навичками проведення патопсихологічних досліджень та клінічного інтерв'ю;
- ознайомлення із функціями клінічного та патопсихолога у різних сферах;
- формування професійного світогляду та наукового мислення;
- сприяння підвищенню рівня професійної культури здобувачів.

Зміст за темами

Змістовий модуль 1. Основи загальної психології.

Тема 1. Клінічна психологія як наука.

Предмет клінічної психології та її завдання. Поняття норми і патології, аномалії та захворюваннями. Історія виникнення та розвитку клінічної психології. Аномалії голлового та спинного мозку.

Тема 2. Патопсихологія як наука і практична діяльність.

Предмет патопсихології. Первинні і вторинні дефекти. Часткові і загальні порушення. Асинхронія психічного розвитку. Патопсихологічне обстеження, клінічне інтерв'ю та анамнез. Соматичне, неврологічне та логопедичне обстеження. Етіологія психічних захворювань. Вплив сім'ї на виникнення психічних захворювань.

Тема 3. Патології когнітивної сфери.

Розлади сприйняття - гіперстезія, гіпостезія, анестезія, синестопатія; патологічна продукція- ілюзії, галюцинації, агнозія, дереалізація, їх патогенез. Розлади уваги- слабкість, загальмованість, виснаження, їх патогенез. Розлади мислення- прискорення, загальмованість, деталізованість, пустослівність, стереотипізація, розірваність, паралогічність, аутистичність, ментизм (наплив), шпреррунг (обрив); патологічна продукція-надцінні ідеї, марення; дисасоціації (конверсійні розлади), ОКР, їх патогенез. Розлади пам'яті-гіпермнезія, гіпомнезія, амнезія; патологічна продукція-парамнезії, конфабуляції, псевдоремінісценції, фантазми, патологічна брехня, їх патогенез. Розлади мовлення-мова взахльоб, сповільнена мова, афазія, алалія, дизартрія (заїкання і т.д.); патологічна продукція- дисграфія, дислексія, дискалькулія, вербігерація, актаграфія, аграматизм, їх патогенез.

Тема 4. Патології особистісної сфери.

Розлади свідомості – звуження поля свідомості, сомнолентність, обнубіляція, просонний стан, онейроїдний синдром, паморочний стан, амбулаторний автоматизм, сомнамбулізм, абсанс, фуга і транс, делірій, аменція, кома, деперсоналізація, їх патогенез. Розлади інстинктів і потягів – поліфагія, копрофагія, анорексія, булімія, переїдання, інсомнія, гіперсомнія, інверсія ритму, нічні жахи, гіпосексуальність, гіперсексуальність (німфоманія та сатиризис), ангедонія, трансексуалізм, трансвестизм, фетишизм, ексгібіціонізм, вуайєризм, педофілія, садомозахізм, фротерізм, некрофілія. Розлади діяльності- гіпербулія, гіпобулія, абулія, ступор, автоматична підпорядкованість (каталепсія), манерність, парамімія, параксія, ехололія, ехопраксія, СДУГ. Патохарактерологічні реакції: дитячі-протесту, відмови, імітації, компенсації, гіперкомпенсації; підліткові та дорослі-емансипації, групування, захоплення, суїциду, дезадаптації, адикції, інфантилізм. Травматичні стресові розлади – гострий стресовий розлад, посттравматичний стресовий розлад. Розлади емоцій- лабільність, вибуховість, депривованість, дистимія, фобії, тривога, панічні напади, депресія, ейфорія, дисфорія, патологічний афект, апатія, амбівалентність, манія (піроманія, kleptomania, дромоманія), біполярний розлад, циклотимія, шок, горе. Розлади волювої сфери- агресивність, абулія, неврастенія, психостенія, залежний розлад особистості, ексцентричність, нарцисистичність

Тема 5. Розлади, пов'язані з руйнуванням мозку.

Деменція. Синдром лобової частки. Синдром особистості при лімбічній епілепсії. Постенцефалітичний синдром. Постконтузійний синдром.

Тема 6 Поліморфні психічні розлади.

Шизофренія. Паранойя. Психоз. Невроз. Психопатія. Соціопатія. Розумова відсталість. Аутизм.

Тема 7. Основи нейропсихології.

Нейропсихологія як наука. Латералізація головного мозку. Роль нейромедіаторів у роботі психіки. Нейропсихологічні закономірності нормального і патологічного розвитку. Основи нейропсихологічної діагностики. Відновлення ВПФ. Нейрореабілітація.

Список рекомендованої літератури

1. Бакаєв С.Д. Клінічна нейропсихологія: навч. посібник. Київ : Вища школа, 2022. 220с.
2. Заболотна А.В. Нейропсихологія. Київ : Вища шк., 2022. 398с.
3. Чабан О.С., Гу^{Дамер} Л. Як виховати монстра. Сповідь батька серійного вбивці. 2024. 214 с.
4. Ільїна П.М. Клінічна психологія: навчальний посібник. Суми: Університетська книга, 2023.163 с.
5. Корнієнко В. В. Патопсихологія : навч. посіб. / В. В. Корнієнко. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2023. 120 с.
6. А.М. Османова, Г.В. Хорунженко. Клінічна психологія [Текст] : навч. посіб. / А. М. Османова, Г.В Хорунженко. К.: Університет «Україна», 2023. – 183 с.
7. ^{Османова А., Хорунженко} Г. Навчально-методический посібник з патопсихологии. 2022. 188 с.
8. Панчук Н. П. Основи клінічної психології та патопсихології: навчальний посібник для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за освітньо-професійною програмою Практична психологія спеціальності 053 Психологія [Електронний ресурс]. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2024. 230 с.
9. Галецька І.І. Основи нейропсихології. Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2003. 317 с.
10. ^{Даттон} К. Мудрість психопатів. Уроки життя від святих, шпигунів і серійних убивць. 2023. 320 с.
11. ^{Наварро} Дж. Словник мови тіла. Секрети невербальної комунікації. 2021. 192 с.
12. Никоненко Ю.П. Клінічна психологія : Навчальний посібник / Укл. Ю.П. Никоненко. — Київ : КНТ, 2016. — 369 с.
13. Максименко С.Д. Патопсихологія. Навчальний посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2008. 208 с.
14. Максимчук Н.П. Психологія сексуального розвитку: навчальний посібник. Кам'янець-Подільський: ПП Буйницький О.А., 2006. 144с.
URL:<http://elar.kpnu.edu.ua:8081/xmlui/handle/123456789/6949>

15. Мартинюк І.А. Патопсихологія. Практикум: [навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів]. Київ: Каравела, 2017. 184 с.
16. Савенкова І. І. Патопсихологія: навчально-методичний посібник. Миколаїв: Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського, 2017. 160 с.
17. [Станчишин В. Стіни в моїй голові. Жити з тривожністю і депресією](#). 2022. 744 с.
18. Canter D., Heritage R. A Multivariate Model of Sexual Offence Behavior. The Journal of Forensic Psychiatry. 1989. Vol. 1. P. 61–74.

Інформаційні ресурси

1. Офіційний веб-сайт Української асоціації нейропсихології: <https://uanp.org.ua/>
2. Garcia N. The use of criminal profiling in cybercrime investigations. Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree of Master of Science in Cybersecurity. URL: <https://www.researchgate.net/publication/327187114>

БЛОК Б

Практичний кейс (практичні завдання)

Завдання – проаналізувати кейс, визначити запит і проблему клієнта, сформулювати гіпотезу, урахувати особливості клієнта при виборі гіпотези, використати L, Q і T- методи, запропонувати корекційний підхід.

Кейси:

1. Стас (13 р), став кожного дня повертатися після першого уроку, каже, що як приходить до школи, у нього починає боліти серце.
2. Після 9 класу Вероніка закинула навчання. Може вона закохалася?
3. Оленка (16 р) вчора вдарила однакласницю, але ж моя дівчинка ніколи не билася.
4. Тамарі 10 років. А вона досі не може запам'ятати власну адресу. Може вона дурна?
5. Володимир (16 р) добре вчиться. Він хоче бути економістом. Але останнім часом у нього з математикою проблеми, може хай йде на лікаря?
6. Олексію 3 роки, а він ще ні слова не каже. Може щось негаразд?
7. Наталка (15 р) постійно прогулює математику, а я хочу, щоб вона поступила на економіста.
8. Коли до нас хтось приходить Марійка (3 р) завжди починає плакати і ховатися. Я не розумію, чому?
9. Я нагримала на Юру (11 р) за двійку, а тепер він погрожує, що піде з дому. Що ж робити ?
10. Васька – розумник. Він стільки знає у свої 4 роки, але розмовляє тільки зі мною. А інших ніби не помічає
11. Ми з Танею (13 р) завжди добре розуміли один одного. А тепер постійно сваримся, що не так?
12. У мого Толіка (5 р) гарна уява, він як почне розказувати. Але я все частіше не можу його зупинити, а коли йду у іншу кімнату він стає агресивним і б'є мене

13. Я завжди пестила свого сина. А тепер, коли я торкаюся Дмитра (15 р), він ображається і нервує. Що з ним?
14. Світланка (4 р.) мене дуже любить, але як тільки я виходжу з кімнати вона починає плакати, аж доки я не прийду. Та мені вже потрібно виходити на роботу.
15. Я помітила, що Марійка (9 р) стала ходити уві сні. Це небезпечно?
16. Петрик (8 р) дуже шустрий. Він навіть усі роки робить за пів години. Але вчителька скаржеться, що на уроці він постійно схоплюється і бігає по класі.
17. Мій син (10 р) останнім часом почав битися. Що з ним трапилося?
18. Рік тому я (чол, 42 р) кинув дружину і пішов до коханки, але тепер я хочу повернутися до дружини і доньки.
19. Мій хлопець (28 р) страждає через загибель друга, але не хоче йти до психолога. Як йому допомогти.
20. Моя донька (15 р) хоче важити 30 кг. Як їй пояснити, що це ненормально.
21. Мій син (24 р) не хоче працювати, не має друзів і весь день сидить вдома і нічого не робить, бо не вміє і каже, що не може навчитися, хоча він закінчив нормально університет. Що мені з ним робити?
22. Моя мама (64 р) почала все забувати, їй можна допомогти?
23. Я (41 р) розлучилася з чоловіком і тепер він не хоче спілкуватися з дітьми, але дітям же потрібен батько?
24. Я (36 р) отримав інвалідність на війні і тепер не можу знайти гідну роботу. Ви мені допоможете?
25. Під час війни я (чол, 45 р) втратив все – будинок, майно, бізнес. Де знайти сили, щоб почати все заново?
26. Мій наречений хоче, щоб я (22 р) кинула роботу і переїхала до нього за кордон. Але у мене тут робота і життя, я хочу, щоб він повернувся.
27. Я (чол, 32 р) ветеран, повернувся на попереднє місце роботи, але мені тепер нецікаво, зарплата маленька, колеги до мене приглядаються. Може кинути роботу?
28. Я (жін, 39 р) втомилася, чоловік на війні, я сама з дітьми, на мені все, постійно хвилююся за нього і відчуваю, що іду розумом.
29. Ми щойно одружилися і тепер він і його рідні постійно говорять про дітей, а я (26 р) хочу будувати кар'єру. Ми постійно сваримося. Може розлучитися?
30. Я (чол, 33 р) хочу займатися сексом 4-5 разів на тиждень, а дружині тепер достатньо лише 1-2. Я відчуваю, ніби я її гвалтую. Може знайти коханку?

КРИТЕРІЇ ТА ПОРЯДОК ОЦІНЮВАННЯ ВІДПОВІДЕЙ ПРИ ПРОВЕДЕННІ КОМПЛЕКСНОГО АТЕСТАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ З ФАХУ ДЛЯ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ПЕРШОГО (БАКАЛАВРСЬКОГО) РІВНЯ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 053 ПСИХОЛОГІЯ

Оцінювання знань випускників ОПП «Психологія» здійснюється за шкалою від 0 до 100 балів. Мінімальний бал становить – 60. Блок А складається з двох теоретичних питань. Блок Б включає – практичні завдання.

Оцінка комплексного атестаційного екзамену з фаху складається з суми балів (за 100-бальною шкалою), отриманих за правильні відповіді на теоретичні завдання та вірне рішення практичних завдань за наступними дисциплінами: «Загальна психологія», «Психологія спілкування», «Вікова психологія», «Соціальна психологія», «Етнопсихологія», «Психодіагностика», «Психологічне консультування та психокорекція», «Клінічна та патопсихологія (із нейропсихологією)».

Оцінка теоретичних завдань. Повна правильна відповідь за кожне теоретичне питання оцінюється у 30 балів. Таким чином, максимальна загальна оцінка за теоретичний блок за дисциплінами становить 60 балів.

Оцінювання відповідей на практичні питання.

Практичні завдання складаються із кейсу, до кожної з яких потрібно зробити аналіз запиту і визначення проблеми клієнта – 5 б,

формування гіпотез – 5 б,

урахування особливостей дитини при виборі гіпотези – 5 б,

використання L- і Q- методів – 5 б,

підбір і використання Т-методів – 10 б,

запропонувати корекційний підхід – 10 б

Таким чином, загальна кількість балів за блок практичних завдань становить 40 балів.

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ РІВНЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОГО РІВНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ

100-бальна шкала	Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за національною шкалою
90-100	A	Відмінно
82-89	B	Добре
74-81	C	
64-73	D	Задовільно
60-63	E	
35-59	FX	Незадовільно
1-34	F	Незадовільно (з обов'язковим повторним вивченням курсу)

